

Svenskt företagsklimat i internationell jämförelse – slutsatser och lärdomar

Företagsklimatet i olika länder har på senare år mätts genom olika index. Vi redogör för några av de vanligaste och undersöker särskilt vad de indikerar angående det svenska företagsklimatet. De tyder på att förutsättningarna i Sverige för entreprenörskap och växande företag är i världsklass på många områden. Om ett ytterligare stärkt företagsklimat önskas, förefaller det viktigt att försöka begränsa det offentliga företagsägandet, sänka vissa skatter och avregulera arbetsmarknaden. Forskning tyder på att sådana reformer har potential att stärka såväl tillväxt- som sysselsättningsutveckling.

Det råder i dag konsensus om att ett lands institutioner – dess spelregler – har avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen (North och Thomas 1973; Rosenberg och Birdzell 1986; Berggren 2003; Acemoglu m fl 2005). Följaktligen görs försök att mäta kvaliteten på länders regelverk och institutioner genom att konstruera olika typer av index, vilka bl a används som riktmärke i internationella jämförelser och som underlag för den ekonomisk-politiska diskussionen. Indexen ses ofta som indikatorer på företagsklimat och konkurrenskraft. Syftet med föreliggande artikel är att redogöra för några av de vanligaste indexen och vilka slutsatser och lärdomar det går att dra utifrån dessa angående det svenska företagsklimatet och förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag.¹

Närmare bestämt diskuterar vi Världsbankens index för kostnaderna att driva företag, OECD:s index för produktmarknadsregleringar, OECD:s index för arbetsmarknadsregleringar, Fraserinstitutets index över ekonomisk frihet samt ett index över entreprenörskapets förutsättningar, framtaget på nordiskt initiativ. Vi inleder med en kort diskussion om företagsklimatets betydelse för den ekonomiska utvecklingen, varefter vi presenterar de olika måtten. Vi avslutar med en kommentar kring svenska styrkor och svagheter.

¹ Det finns ingen allmänt accepterad definition av entreprenörskap i den vetenskapliga litteraturen (Johansson 2005; Hébert och Link 2006). I föreliggande artikel använder vi oss av Schumpeters (1934) definition, vilken är den vanligaste förekommande. Enligt Schumpeter är entreprenören den individ som identifierar och tar nya idéer i bruk om vilka varor och tjänster som konsumenterna efterfrågar och hur produktionen av dessa ska ske så effektivt som möjligt. Vidare anser Schumpeter att denna förmåga avgör företags konkurrenskraft, och den spelar därmed en central roll för deras tillväxt. Företagstillväxt kan i sin tur mätas på olika sätt. Bland de vanligaste är ökning av antalet anställda och försäljning; se Delmar (1997) för en diskussion. Vi definierar inte företagstillväxt närmare eftersom vår framställning inte påverkas av den exakta definitionen.

BJÖRN FALKENHALL OCH DAN JOHANSSON

Björn Falkenhall är senioranalytiker vid Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys).
bjorn.falkenhall@tillvaxtanalys.se

Dan Johansson är professor i nationalekonomi vid Handelshögskolan vid Örebro universitet och forskare vid HUI Research.
dan.johansson@oru.se

Författarna intresserar sig för entreprenörskap, företagsdynamik, strukturomvandling och de institutionella förutsättningarna för detta. Artikeln baseras på rapporten "Regelbörda och växande företag – Sverige i internationell jämförelse" (Tillväxtanalys 2012). De tolkningar och slutsatser som framförs är författarnas egna. Vi är tacksamma för kommentarer från Niclas Berggren på tidigare versioner av artikeln.

1. Företagsklimatets betydelse för den ekonomiska utvecklingen

En väl fungerande ekonomi förutsätter en viss uppsättning av institutioner. Den privata äganderätten, inklusive de grundläggande ekonomiska friheterna förfoganderätt, rätt att ingå kontrakt och rätt till tillgångars avkastning, framhålls som den kanske mest fundamentala institutionen (Cooter och Ulen 2012). Det finns starkt empiriskt stöd för att dessa rättigheter är avgörande för ekonomisk utveckling (Berggren och Karlson 2005). Annorlunda uttryckt leder spelregler av detta slag till effektiv resursallokering och ökad samhällsnytta. Institutionerna kan vara av såväl formell, exempelvis lagar och regleringar, som informell karaktär, exempelvis normer. Lagar och regleringar utformas och stiftas av politiska beslutsfattare och tilldrar sig därför särskilt intresse från den ”politiska sfären”. Men trots att lagar och regleringar behövs för en dynamisk och växande ekonomi kan de även, om de utformas mindre ändamålsenligt eller om de blir för omfattande, ge upphov till samhällsekonomiska kostnader, t ex höga transaktionskostnader, med välfärdsförluster som följd.

En fråga som intresserar såväl forskare som politiska beslutsfattare är hur institutionerna påverkar företags tillväxt, bl a därför att företagets tillväxtmönster inverkar på sysselsättningen. Ett forskningsresultat som ofta används som utgångspunkt för att analysera frågan är att de flesta företag saknar tillväxtambitioner i någon större utsträckning och därför inte växer alls, eller långsamt (Wiklund och Shepherd 2003). Snarast verkar ett fåtal snabbväxande företag stå för en oproportionerlig andel av sysselsättningsökning och tillväxt (Henrekson och Johansson 2010; Orelund 2012). Det kan förmodas att snabbväxande företag är känsligare för spelreglernas utformning än företag utan tillväxtambitioner. Om exempelvis arbetsmarknadslagstiftningen medför högre kostnader för anställda, t ex höjda transaktionskostnader vid nyrekrytering, påverkar detta inte ett företag som ändå inte har tänkt anställa. Planerar företaget nyanställningar påverkas däremot anställningsbeslutet av dessa kostnader (Henrekson och Johansson 1999). Ett annat exempel rör skattelagstiftningens utformning. Har ett företag ingen ambition att göra nya investeringar har skattelagstiftningens utformning för att kunna finansiera nyinvesteringar med återinvesterade vinstmedel mindre betydelse. Om företaget har tillväxtambitioner har däremot möjligheten att finansiera expansion med internt genererade medel stor betydelse (Henrekson och Johansson 2009; Johansson m fl 2013).

I många länder pågår därför ett arbete med att systematiskt reformera institutionerna för att ge bättre förutsättningar för växande företag. Ett verktyg i detta arbete är internationella jämförelser av företagandets förutsättningar baserade på olika index. Dessa är i allmänhet uppbyggda av delindex, vilka i sin tur består av ett antal indikatorer. Vissa indikatorer är objektiva och kan ses som mer tillförlitliga, t ex skattesatser, medan andra indikatorer bygger på subjektiva uppfattningar om exempelvis entreprenörskapskultur. En orsak till utvecklingen av indexen är en ambition att bättre

förstå vilka institutioner som är viktiga för olika utfallsvariabler, storleken på deras inflytande och betydelsen av interaktionen mellan olika variabler genom fördjupad empirisk analys. Bland annat har indexen använts för att skatta olika institutioners betydelse för tillväxt, sysselsättning, nyföretagande och produktivitet.

2. Världsbankens index för kostnaderna att driva företag

Syftet med Världsbankens index för kostnaderna att driva företag är att försöka uppskatta och jämföra regelbördan för små och medelstora företag i olika länder. Indexet innehåller 11 delindex som mäter tid, avgifter och antalet moment förenade med att starta, driva och avveckla aktiebolag i 183 länder.² Länderna rangordnas, där landet med lägst uppskattad regelbörda får rangen 1 – se tabell 1. Indexet har publicerats sedan 2003 (Världsbanken 2012).

Överlag placerar sig de nordiska länderna högt i det sammanvägda totalindexet för år 2012. Danmark och Norge återfinns högst med placeringarna fem respektive sex, medan Finland hamnar på elfte plats och Sverige på plats 14. Det är framför allt i dimensionen Anställning (117) som Sverige avviker negativt relativt andra länder.³ Kontrakt (54), dvs procedurer, tid och övriga kostnader för att lösa en kommersiell tvist, och Skatter (50) är andra områden som drar ned Sveriges placering. Att handelshindren är relativt få i Sverige är en faktor som bidrar positivt till Sveriges placering.

Indexet har använts av forskare för att skatta de ekonomiska effekterna av regelbördan. Bland annat menar Djankov m fl (2006) att en lägre regelbörda, mätt enligt indexet, har positiv effekt på tillväxten och Tillväxtanalys (2010) att produktionsdynamiken är sämre och avkastningskravet högre i de länder som har en relativt hög regelbörda.

I Tillväxtanalys (2010) noteras också en statistiskt signifikant negativ korrelation mellan regelbörda och möjlighetsbaserat entreprenörskap. I litteraturen görs en åtskillnad mellan nödvändighets- och möjlighetsbaserat entreprenörskap. Det förra syftar på ett entreprenörskap som är resultatet av bristande möjligheter på arbetsmarknaden, t ex en arbetslös som inte får något reguljärt arbete och därför tvingas att bli företagare. Det senare syftar på entreprenörskap som är ett resultat av nya affärsmöjligheter, t ex en anställd som ser en möjlighet att få större avkastning på sitt humankapital i ett eget företag än hos sin nuvarande arbetsgivare (Bosma m fl 2008). Wong m fl (2005) konstaterar att möjlighetsbaserat entreprenörskap verkar ha en positiv effekt på länders tillväxt, medan ingen sådan effekt kan spåras för nödvändighetsbaserat entreprenörskap.

² Med "moment" avses antalet "steg" för att t ex erhålla ett tillstånd. I vissa delindex mäts däremot kvaliteten på regelverken, exempelvis hur starkt skyddet av investerare och minoritetsintressen är.

³ Siffran inom parentes anger Sveriges rang inom dimensionen.

Land	Sammanvägd rangordning	Nyföretagande	Bygglövs	Elektricitet	Lagfart	Finansiering	Investeringsskydd	Skatter	Handels hinder	Kontrakt	Avveckling	Anställning
Singapore	1	4	3	5	14	8	2	4	1	12	2	1
Hong Kong	2	5	1	4	57	4	3	3	2	5	16	6
Nya Zeeland	3	1	2	31	3	4	1	36	27	10	18	15
USA	4	13	17	17	16	4	5	72	20	7	15	1
Danmark	5	31	10	13	11	24	29	14	7	32	9	9
Norge	6	41	60	12	8	48	24	27	9	4	4	114
Storbritannien	7	19	22	60	68	1	10	24	13	21	6	35
Sydkorea	8	24	26	11	71	8	79	38	4	2	13	150
Island	9	37	34	1	11	40	46	35	81	3	11	56
Irland	10	13	27	90	81	8	5	5	21	62	10	27
Finland	11	39	45	25	25	40	65	28	6	11	5	132
Saudiarabien	12	10	4	18	1	48	17	10	18	138	73	73
Kanada	13	3	25	156	41	24	5	8	42	59	3	17
Sverige	14	46	23	8	19	48	29	50	8	54	19	117
Australien	15	2	42	37	38	8	65	53	30	17	17	1
Georgien	16	7	4	89	1	8	17	42	54	41	109	9
Thailand	17	78	14	9	28	67	13	100	17	24	51	52
Malaysia	18	50	113	59	59	1	4	41	29	31	47	61
Tyskland	19	98	15	2	77	24	97	89	12	8	36	158
Japan	20	107	63	26	58	24	17	120	16	34	1	40

Tabell 1
Rangordningen av regelbördan för de 20 högst placerade länderna i världen år 2012, totalt och för olika dimensioner

Anm: Uppgifterna för dimensionen "Anställning" avser år 2010.

Källa: Världsbanken (2012).

3. OECD:s index för produktmarknadsregleringar

Sedan 1998 pågår ett arbete inom OECD för att utveckla indikatorer på regleringar av produktmarknader, ett arbete som har utvidgats till att senare även omfatta ett antal tjänstemarknader.⁴ Indikatorerna är utformade för att kunna bedöma i vilken utsträckning ett lands regleringar främjar eller hämmar konkurrens. Indexet består av tre övergripande indikatorer: barriärer för entreprenörskap, statlig kontroll och hinder för handel och investeringar (Conway m fl 2005). Dessa är i sin tur uppbyggda av 18 delindikatorer, som bl a omfattar offentligt ägande av företag och prisregleringar, legala och administrativa inträdesbarriärer för företag samt olika barriärer för handel och investeringar. Indexskalan går från 0 (minst

⁴ Dessa är energi-, transport- och kommunikationsnäringarna, företagstjänster och detaljhandel. Trots att tjänstemarknader har inkluderats har namnet "produktmarknadsregleringar" behållits.

reglerad) till 6 (mest reglerad). Rangordningen av länder enligt OECD:s index för produktmarknadsregleringar och Världsbankens index för kostnaderna att driva företag uppvisar en hög korrelation, 0,72 (Världsbanken 2012).

I jämförelse med övriga OECD-länder har Sverige låga barriärer för entreprenörskap, även om skillnaderna är små mellan flertalet länder. Det är enbart i Storbritannien och Nederländerna som barriärerna är lägre än i Sverige. Hindren för handel är också låga i Sverige. Däremot är det svenska offentliga ägandet, definierat som omfattningen av offentliga företag, regeringens inblandning i nätverkssektorerna⁵ samt direkt statlig kontroll över företag, utbrett i internationell jämförelse. Det är endast mer omfattande i Polen. Enligt OECD (2007) kan detta i vissa sektorer hålla tillbaka entreprenörskap och göra potentiella konkurrenter mindre benägna att träda in.

Studier indikerar att produktmarknadsregleringar generellt har en negativ effekt på ekonomisk tillväxt. För länder med högst inkomstnivå förklaras det negativa sambandet av delkomponenten konkurrensbarriärer, vilken fångar legala inträdesbarriärer, undantag från konkurrenslagstiftningen samt barriärer i nätverks- och tjänstesektorerna. En förbättring med 0,5 indexpoäng av barriärer för entreprenörskap skulle innebära ungefär 0,4 procent högre genomsnittlig årlig tillväxt i BNP per capita, enligt Wölfl m fl (2010). En förklaring är att höga inträdesbarriärer hämmar starten av nya företag. Regleringarna medför också att nya företag är större och att befintliga företag växer långsammare (Klapper m fl 2006).

Regleringar som begränsar konkurrensen hämmar också produktiviteten, och den negativa effekten tenderar att vara större i IKT-intensiva branscher.⁶ Strukturomvandlingen, där resurser överförs från mindre till mer produktiva företag, är snabbare där regelbördan är lägre (Arnold m fl 2011). Dessa studier talar således för regelbördans negativa effekter på entreprenörskap, näringslivsdynamik, produktivitet och ekonomisk tillväxt.

Då de flesta produktmarknader inom OECD är avreglerade och utsatta för internationell konkurrens är det främst inom tjänstebranscherna som de flesta kvarstående regleringarna finns. Det föreligger stora skillnader mellan OECD-länderna i detta avseende. Dessa skillnader verkar även påverka produktivitetsutvecklingen (Uppenberg 2011). Framför allt ser det ut som att IKT-användande branscher drabbas av konkurrensbegränsande regleringar i tjänstenäringarna (Conway och Nicoletti 2006). Sverige har minst regleringar av tjänstesektorerna bland samtliga OECD-länder. Detta verkar ha lett till att den privata servicesektorns bidrag till arbetsproduktiviteten har varit högre än tillverkningsindustrins i Sverige, till skillnad mot många andra länder (Tillväxtanalys 2011).

⁵ Nätverkssektorerna omfattar branscherna elektricitet och gas, flyg-, järnvägs- och vägtransporter samt post och telekommunikationer.

⁶ IKT är förkortning för informations- och kommunikationsteknologi.

4. OECD:s index för arbetsmarknadsregleringar

OECD:s indikatorer för anställningsskydd mäter procedurer och kostnader i samband med uppsägning av individer eller grupper av arbetstigare, anställning av tillsvidareanställda och tillfälligt anställda (OECD 2008). I internationell jämförelse framställs ofta det svenska anställningsskyddet som strikt. Denna bild behöver dock nyanseras. Mätt som ett totalindex över anställningsskyddets strikthet placerar sig Sverige i en mellangrupp, och skillnaden är t ex liten jämfört med Danmark. Anglosaxiska länder, som USA, Kanada och Storbritannien, har den minst strikta regleringen.

Om däremot enbart anställningsskyddet för tillsvidareanställda studeras är det svenska anställningsskyddet det fjärde mest strikta bland de 30 OECD-länderna. Det motsatta förhållandet gäller om tidsbegränsade eller temporära anställningar studeras. Sverige har den fjärde *minst* strikta lagstiftningen för dessa anställningsformer. Enbart Kanada, Storbritannien och USA placerar sig högre än Sverige.

Sverige är det OECD-land som uppvisar den största skillnaden mellan striktheten i arbetsmarknadsregleringen för tillsvidareanställda och temporärt anställda (Cahuc 2011). Sverige har således en dualistisk arbetsmarknadsregim. Å ena sidan måste företagen följa många strikta regler för de tillsvidareanställda, å andra sidan har arbetsgivarna flera möjligheter att använda tillfälliga anställningar med ett svagt anställningsskydd.

Skedinger (2010) sammanfattar den teoretiska och empiriska forskningen om anställningsskydd och finner att regleringar för anställningsskydd bidrar till lägre omsättning och omfördelning av jobb. Det har dock inte visats att den aggregerade sysselsättningen eller arbetslösheten över en konjunkturcykel påverkas i någon större omfattning, även om den minskade omfördelningen av jobb kan vara skadlig för sysselsättningstillväxt i senare faser. Det verkar också som om omfattningen av temporära anställningsformer ökar, och särskilt i länder där lagstiftningen för dessa anställningsformer liberaliserats, som är fallet i Sverige. Det verkar vidare finnas visst stöd för att en ökad omfattning av temporära anställningsformer minskar produktiviteten (Skedinger 2010). En central slutsats är att utsatta grupper som unga och invandrare, som inte har etablerat sig på arbetsmarknaden, missgynnas i länder där regleringar för tillsvidareanställda är striktare än för andra anställningsformer. Det uppstår således heterogena effekter för olika grupper, där lagstiftningen kan sägas vara regressiv, dvs skyddar de starkaste.

Henrekson m fl (2010) menar att strikta arbetsmarknadsregleringar har speciellt negativ påverkan på snabbväxande företag. En högre arbetsmarknadsrigiditet innebär friktioner som påverkar företagets förmåga att anpassa arbetskraften utifrån omvärldsförändringar negativt. Detta resulterar också i en snabbare anpassningsförmåga för den andra produktionsfaktorn, kapital (Tillväxtanalys 2010). Om temporära anställningar används systematiskt för att kringgå regleringar för tillsvidareanställda, fördelas branscher och företag som är beroende av högutbildad arbetskraft och personal som lärs upp genom anställningen.

Landkategori/land	Total ekonomisk frihet (samtliga 5 områden)		Ekonomisk frihet (exkl området statens storlek)	
	Nivå 1970	Ökning 1970–2003	Nivå 1970	Ökning 1970–2003
<i>Nordiska</i>				
Sverige	5,30	2,03	6,13	2,40
Finland	6,58	1,07	6,99	1,45
Norge	6,58	1,34	6,59	1,42
Danmark	5,96	1,08	7,02	1,40
Genomsnitt	6,10	1,38	6,68	1,67
<i>Centraleuropeiska</i>				
Tyskland	7,33	0,12	7,83	0,04
Frankrike	6,19	0,72	6,70	1,53
Belgien	7,27	0,10	8,17	-0,06
Nederländerna	6,99	0,75	7,66	0,87
Italien	5,82	0,76	8,71	-1,66
Schweiz	7,37	0,80	7,70	-0,05
Genomsnitt	6,91	0,54	7,80	0,11
<i>Liberala</i>				
Kanada	7,37	0,66	8,19	0,19
Australien	6,61	1,24	7,41	0,86
Storbritannien	5,94	2,21	6,51	2,06
USA	6,96	1,23	7,77	0,51
Genomsnitt	6,50	1,33	7,23	0,91

Tabell 2
Nivåer och förändringar i ekonomisk frihet enligt det ekonomiska frihetsindexet 1970–2003

Källa: Bergh (2007) och egen bearbetning.

5. Index över den ekonomiska friheten

Sedan år 1996 publiceras ett index av Fraserinstitutet, som försöker mäta i vilken omfattning politik och institutioner understödjer ekonomisk frihet i världen. Indexet sträcker sig från år 1970 och framåt och består av fem områden: statens storlek, legal struktur och skydd av äganderätter, monetär stabilitet, frihet för internationell handel samt regleringar av företag och finans- och arbetsmarknader. I senaste rapporten (Gwartney m fl 2012) ingår ca 140 länder.⁷

Enligt detta index kan förutsättningarna för entreprenörskap och företagande i Sverige tolkas som goda, inom många områden bland de bästa i världen. Sverige uppvisar hög rättslig effektivitet, stor transparens, öppna marknader samt starkt skydd för äganderätter och låg grad av korruption. Det svenska företagsklimatet kan dock sägas påverkas

⁷ Fraserinstitutets index heter *Economic Freedom of the World* (EFW). The Heritage Foundation publicerar sedan 1996 också ett index som försöker mäta den ekonomiska friheten i olika länder (*Index of Economic Freedom, IEF*). De båda indexen är snarlika och leder till liknande slutsatser. Indexet *Economic Freedom of the World* används oftare i vetenskapliga analyser, varför vi har valt att redogöra för det i huvudtexten.

negativt av den offentliga sektorns storlek, hög skattenivå och reglerad arbetsmarknad.

Avregleringar och den förda ekonomiska politiken i Sverige de senaste decennierna har kraftigt förbättrat villkoren. Mellan 1970 och 2003 har Sverige och Storbritannien ökat den ekonomiska friheten mest jämfört med ett antal nordiska, centraleuropeiska och anglosaxiska länder – se tabell 2. När statens storlek exkluderas uppvisar Sverige den största ökningen av samtliga studerade länder (Bergh 2007; Bergh och Henrekson 2012). Vetenskapliga studier indikerar att en ökning av den ekonomiska friheten har positiv effekt på den ekonomiska tillväxten; se Berggren (2003) för en översikt.

6. Index över entreprenörskapets förutsättningar

I arbetet med att studera förutsättningarna för entreprenörskap, nyetablering och växande företag utifrån ett nordiskt perspektiv har ett index över entreprenörskapets förutsättningar utvecklats (Nordiska ministerrådet 2010; Nordic Innovation 2012). Indexet är uppbyggt av sex huvudområden: regleringar, som refererar till områden som politiken kan påverka direkt; marknadsförhållanden, som försöker mäta i vilken utsträckning entreprenören har tillgång till marknader, exempelvis omfattningen av export- och importhinder; tillgång till finansiering, som uppskattar tillgången till kapital; skapande och spridning av kunskap, som uppskattar förmågan att forska och omsätta forskningsresultat till kommersiell användning; entreprenöriella förmågor, som syftar till att få en uppfattning om entreprenörernas förmåga att skapa värde genom att omsätta idéer till lönsamma innovationer, t ex genom att uppskatta kvaliteten på utbildningarna vid landets universitet och högskolor; samt entreprenörskapskultur, som syftar till att skapa en bild av om entreprenörskap ses som positivt eller negativt i samhället. De sex huvudområdena består i sin tur av 19 delområden. Dessa är i sin tur uppbyggda av en rad indikatorer, som har hämtats från andra undersökningar, t ex Världsbankens index för kostnaderna att driva företag och Fraserinstitutets index över ekonomisk frihet.

Indexet överlappar således andra index och kan därför i viss utsträckning ses som en sammanställning och sammanfattning av andra index. Det är därför inte förvånande att indexet bekräftar den bild som ges i andra undersökningar. Sverige avviker negativt vad gäller strikt arbetsmarknadslagstiftning, höga skatter och omfattande statlig inblandning i näringslivet. Internationellt rankas Sverige också lågt vad gäller entreprenöriella förmågor och entreprenörskapskultur. Flera av indikatorerna och politikområdena kan förväntas ha en inbördes påverkan. Den låga rangordningen inom entreprenörskapskultur förklaras av att egenföretagande betraktas som oattraktivt och entreprenörskap som ett dåligt karriärval. Exempelvis skulle sänkta inkomst- och kapitalsskatter förbättra entreprenörskapsklimatet och höja rangordningen inom området regleringar, samtidigt som de ökade incitamenten kan förväntas förbättra attityden till att vara egenföretagare

och medföra att entreprenörskap ses som ett bättre karriärval, vilket skulle ha en positiv effekt på entreprenörskapskulturen.⁸

7. Avslutande kommentar – svenska styrkor och svagheter

Internationella jämförelser visar att förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag är goda i Sverige – bland de bästa i världen. Sverige är en demokrati och en stabil rättsstat med låg grad av korruption. En rad omfattande och viktiga strukturreformer har också genomförts de senaste decennierna, vilka kraftigt har förbättrat förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag. Reformerna lyfts fram som en viktig förklaring till att Sveriges ekonomi har utvecklats väl i ett internationellt perspektiv (Braunerhjelm m fl 2012). Finans- och kapitalmarknaderna, liksom nätverkssektorerna, har avreglerats, inflationsmål och självständig Riksbank har införts, och centrala marknader, såsom skola, vård och omsorg, har öppnats upp för privat entreprenörskap.

Ekonomins styrkor ska dock inte tas för givna, utan ett första mål med den ekonomiska politiken är att den ska bevara och inte underminera dem. Till exempel har incitamenten för korruption i kommunala aktiebolag pekats ut som en fara (Erlingsson och Linde 2011; Bergh m fl 2013). Detta är också ett exempel på hur olika politikområden är sammanflätade. Ökad konkurrensutsättning skulle troligen kunna minska risken för korruption, samtidigt som förutsättningarna för privat entreprenörskap och växande företag skulle förbättras.

Enligt de internationella jämförelserna är det främst inom tre områden som Sverige avviker negativt och där reformer skulle kunna underlätta för entreprenörer och växande företag. Dessa är: omfattande statlig inblandning i det ekonomiska livet, höga inkomst- och kapitalskatter och en strikt arbetsmarknadslagstiftning för tillsvidareanställningar.⁹ Utöver detta brukar bristande infrastrukturinvesteringar och en illa fungerande bostadsmarknad också lyftas fram som tillväxthinder (Braunerhjelm m fl 2012). Då tidigare strukturreformer i många avseenden bedöms som ekonomiskt framgångsrika kan Sverige fortsätta med ytterligare reformer, givet mål om högre tillväxt och ökad sysselsättning. Enligt de internationella jämförelser vi har redogjort för kan dessa reformer bli innebära en ökad konkurrensutsättning och avyttring av offentligt ägande i företag.

De offentliga utgifterna är i dag ca tio procentenheter lägre än vid tiden kring 1990, och skattekvoten har sjunkit från ca 52 procent av BNP till ca 44 procent år 2012. Bergh och Henrekson (2011) bedömer att tio procenten-

⁸ Vi känner inte till några vetenskapliga studier som tar detta index som sin utgångspunkt.

⁹ Det kan finnas en motsättning mellan ambitionen att förbättra förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag och andra mål. Att, exempelvis, tillåta ”vinster i vården” kan förväntas ha en positiv effekt på entreprenörskap och växande företag men kan av olika skäl ändå uppfattas som en icke önskvärd politik. Det ligger utanför ramen för föreliggande artikel att diskutera denna problematik.

heters lägre skatte- eller utgiftskvot innebär en högre tillväxttakt på 0,5–1 procentenheter för länder med Sveriges skattekvot. Fortfarande har dock Sverige en hög skattekvot och höga inkomst- och kapitalsskatter i internationell jämförelse. Det är i detta sammanhang intressant att notera att de skatter som anses mest skadliga för ekonomin genererar låga skatteintäkter och därför kan avskaffas utan att påverka de offentliga utgifterna. Exempelvis beräknas den s k värnskatten närmast ha negativ effekt på skatteintäkterna (Sørensen 2010). Med andra ord skulle ett avskaffande i princip leda till oförändrade eller högre skatteintäkter, och det är således inga problem ur rent statsfinansiell synpunkt att ta bort denna i likhet med redan avskaffade skatter på förmögenhet, arv och gåvor.¹⁰

Den arbetsrättsliga regleringen skiljer sig väsentligt åt mellan tillsvidareanställningar och temporära anställningar. Sverige har således ett mycket differentierat anställningsskydd, där olika grupper ges olika skydd, med den effekten att de mest utsatta grupperna har det sämsta anställningsskyddet. För det övre segmentet på arbetsmarknaden, som utgörs av tillsvidareanställda, innebär lagen om anställningsskydd (LAS) även minskade incitament och hinder för externa arbetsbyten (Lundh 2006). Det bör noteras att det främst är senioritetsprincipen i lagens turordningsregler vid uppsägning som avses. Temporära anställningsformer utgör ett alternativ till tillsvidareanställningar, men stelheter i lagstiftningen som kringgärdar uppsägning av personal i sistnämnda anställningsform skapar friktioner, som påverkar företagets anpassningsförmåga till omvärldsförändringar och produktiviteten. Det kan förväntas innebära att företag med kraftig tillväxt och företag som snabbt måste förändra arbetskraftens sammansättning påverkas mer negativt än andra företag. Detta är problematiskt eftersom det verkar som att de snabbväxande företagen står för merparten av jobbskapande och ekonomisk tillväxt.

Avslutningsvis bör framhållas att forskningen samtidigt pekar på att det inte existerar någon *quick fix*. Förmodligen är det inte heller önskvärt med alltför radikala förändringar inom ett politikområde. Företagandet gynnas av stabila och förutsägbara regler. En slutsats av analysen är därför att det krävs en bred ansats med flera mindre omvälvande förändringar som kompletterar och förstärker varandra (Henrekson och Johansson 2009).

REFERENSER

- Acemoglu, D, S Johnson och J A Robinson (2005), "Institutions as the Fundamental Cause of Long-run Growth", i Aghion, P och S Durlauf (red), *Handbook of Economic Growth*, Elsevier, Amsterdam.
- Arnold, J, G Nicoletti och S Scarpetta (2011), "Regulation, Resource Allocation and Productivity Growth", *EIB Papers*, vol 16, s 90–115.
- Berggren, N (2003), "The Benefits of Economic Freedom: A Survey", *The Independent Review*, vol 8, s 193–211.
- Berggren, N och N Karlson (red) (2005), *Äganderättens konsekvenser och grunder*, Ratio, Stockholm.
- Bergh, A (2007), *Den kapitalistiska välfärdsstaten*, Ratio, Stockholm.

¹⁰ Privat förmögenhet har visat sig vara betydelsefullt för individers möjlighet att starta företag (Lindh och Ohlsson 1996). En arbetsbeskattning som i ökad utsträckning gör det möjligt för löntagare att spara ihop ett startkapital för att starta företag kan därför ses som en del av ett "gott" företagsklimat.

- Bergh, A och M Henrekson (2011), "Government Size and Growth: A Survey and Interpretation of the Evidence", *Journal of Economic Surveys*, vol 25, s 872–897.
- Bergh, A och M Henrekson (2012), *Varför går det bra för Sverige? Om sambanden mellan offentlig sektor, ekonomisk frihet och ekonomisk utveckling*, FORES och IVRIG, Stockholm.
- Bergh, A, R Öhrvall, M Sjölin och G Erlingsson (2013), *Korruption i Sverige*, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Stockholm.
- Bosma, N, K Jones, E Autio och J Levie (2008), *Global Entrepreneurship Monitor: 2007 Executive Report*, Babson College, Wellesley, och London Business School, London.
- Braunerhjelm, P, K Eklund och M Henrekson (2012), *Ett ramverk för innovationspolitiken. Hur göra Sverige mer entreprenöriellt?*, Samhällsförlaget, Stockholm.
- Cahuc, P (2011), "Det svenska anställnings-skyddet", Bilaga 6, Långtidsutredningen 2011, Fritzes, Stockholm.
- Conway, P, V Janod och G Nicoletti (2005), "Product Market Regulation in OECD Countries: 1998 to 2003", OECD, ECO/WKP (2005)6, nr 419, OECD, Paris.
- Conway, P och G Nicoletti (2006), "Product Market Regulation in the Non-Manufacturing Sectors of OECD Countries: Measurements and Highlights", Working Paper 530, OECD, Paris.
- Cooter, R och T Ulen (2012), *Law & Economics*, Addison-Wesley, Boston.
- Delmar, F (1997), "Measuring Growth: Methodological Considerations and Empirical Results", i Donckels, R och A Miettinen (red), *Entrepreneurship and SME Research: On Its Way to the Next Millennium*, Ashgate, Aldershot.
- Djankov, S, C McLiesh och R M Ramalho (2006), "Regulation and Growth", *Economics Letters*, vol 92, s 395–401.
- Erlingsson, G och J Linde (2011), "Det svenska korruptionsproblemet", *Ekonomisk Debatt*, årg 39, nr 8, s 5–18.
- Gwartney, J, R Lawson och J Hall (2012), *Economic Freedom of the World: 2012 Annual Report*, Fraser Institute, Vancouver.
- Hébert, R F och A N Link (2006), "Historical Perspectives on the Entrepreneur", *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, vol 2, s 261–408.
- Henrekson, M och D Johansson (1999), "Institutional Effects on the Evolution of the Size Distribution of Firms", *Small Business Economics*, vol 12, s 11–23.
- Henrekson, M och D Johansson (2009), "Competencies and Institutions Fostering High-Growth Firms", *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, vol 5, s 1–80.
- Henrekson, M och D Johansson (2010), "Gazelles as Job Creators – A Survey and Interpretation of the Evidence", *Small Business Economics*, vol 35, s 227–244.
- Henrekson, M, D Johansson och M Stenkula (2010), "Taxation, Labor Market Policy and High-Impact Entrepreneurship", *Journal of Industry, Competition and Trade*, vol 10, s 275–296.
- Johansson, D (2005), "Entreprenören i läroboken: Förekomst, innebörd, konsekvens", *Ekonomisk Debatt*, årg 33, nr 4, s 45–57.
- Johansson, D, J Palmberg och A Bornhäll (2013), "Riskkapitalförsörjning i små och medelstora företag – utbud eller efterfrågan?", rapport, Svenskt Näringsliv, Stockholm.
- Klapper, L, L Laeven och R Rajan (2006), "Entry Regulation as a Barrier to Entrepreneurship", *Journal of Financial Economics*, vol 82, s 591–629.
- Lindh, T och H Ohlsson (1996), "Self-Employment and Windfall Gains: Evidence from the Swedish Lottery", *Economic Journal*, vol 106, s 1515–1526.
- Lundh, C (2006), "Arbetskraftens rörlighet och arbetsmarknadens institutioner i Sverige 1850–2005", i Rauhut, D och B Falkenhall (red), *Arbetsrätt, rörlighet och tillväxt*, Institutet för tillväxtpolitiska studier, Östersund.
- Nordiska ministerrådet (2010), *Nordic Entrepreneurship Monitor 2010*, Nordiska ministerrådet, Köpenhamn.
- Nordic Innovation (2012), *The Nordic Growth Entrepreneurship Review 2012*, Nordic Innovation Publications, Oslo.
- North, D C och R P Thomas (1973), *The Rise of the Western World: A New Economic History*, Cambridge University Press, Cambridge.
- OECD (2007), "How Regulatory Reforms in Sweden Have Boosted Productivity", ECO/WKP (2007)37, nr 577, OECD, Paris.
- OECD (2008), *Employment Protection Index*, OECD, Paris.
- Oreland, C (2012), "Snabbväxande företag i Sverige – en jobbskapande sprinterstaffett", *Ekonomisk Debatt*, årg 40, nr 8, s 23–34.
- Rosenberg, N och L E Birdzell (1986), *How the West Grew Rich: The Economic Transformation of the Industrial World*, Basic Books, New York.
- Schumpeter, J A (1934), *The Theory of Economic Development*, Transaction Publishers, New Brunswick, NJ.
- Skedinger, P (2010), *Employment Protection*

Legislation: Evolution, Effects, Winners and Losers, Edward Elgar, Cheltenham.

Sørensen, P B (2010), *Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges*, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Stockholm.

Tillväxtanalys (2010), "Regelbördans ekonomiska effekter – en teoretisk och empirisk analys", Rapport 2010:14, Östersund.

Tillväxtanalys (2011), "The Performance and Challenges of the Swedish National Innovation System", Rapport 2011:04, Östersund.

Tillväxtanalys (2012), "Regelbörda och växande företag – Sverige i internationell jämförelse", Rapport 2012:06, Östersund.

Uppenberg, K (2011), "Economic Growth in the US and the EU: A Sectorial Decomposition", *EIB Papers*, vol 16, s 18–51.

Världsbanken (2012), *Doing Business in a More Transparent World*, Washington, DC.

Wiklund, J och D Shepherd (2003), "Aspiring for, and Achieving Growth: The Moderating Role of Resources and Opportunities", *Journal of Management Studies*, vol 40, s 1919–1941.

Wong, P K, Y P Ho och E Autio (2005), "Entrepreneurship, Innovation and Economic Growth: Evidence from GEM Data", *Small Business Economics*, vol 24, s 335–350.

Wöfl, A, I Wanner, O Röhn och G Nicoletti (2010), "Product Market Regulation: Extending the Analysis Beyond OECD Countries", Working Paper 799, ECO/WKP (2010)55, OECD, Paris.